MILLIY MUSIQA - BEQIYOS XAZINA

Otamurod Xolmirzaev,
Musiqa madaniyati
fakulteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston san’at va madaniyati yoshlar kelajagida muhim o‘rin tutishi, milliy kuy-qo‘shiqlarimizni shunchalik o‘tkir va sehrli kuchi borki, biz o‘zga yurtlarga borib bemalol yurtimizni milliy kuy – qo‘shiqlarini namoyish eta olishimiz va ularning hayratiga sazovor bo‘la olishimiz haqidagi fikrlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: Vatan, millat, milliy g‘urur, san’at, madaniyat, millat.

Istiqlolning yorug‘ yo‘lidan istiqbol sari sobit qadamlayotgan davlatimizda yosh avlodni umumbashariy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularda milliy mafkura va milliy g‘oyani shakllantirish, millatimizning madaniy taraqqiyot sari yuz tutishi masalasiga alohida e’tibor berilmoqda. Yurtimiz kelajagi sanalmish yosh avlod ongida milliy g‘ururni shakllantirish, ularda Vatan, millat va halqimizga bo‘lgan hurmat xissini uyg‘otishning yagona vositasi-ajdodlarimiz tomonidan bir necha yillar davomida yaratilib, asrlar osha sayqallangan ma’naviy merosimizdir. Halqimiz ma’naviy merosi o‘z bag‘riga elning barcha yaralgan asarlarni mujassam etgan. XXI-asrga kelib O‘zbekistonda yoshlar hayotiga alohida e’tibor berilishi natijasida ularning bilim olish imkoniyatlari yanada kengaydi. O‘zbekistonda har bir shaxs kasb tanlash va o‘qish xuquqiga ega bo‘lib, o‘zining qobiliyatidan, imkoniyatlaridan to‘liq foydalana oladi, shuningdek bilim olish harakatida bo‘lgan barcha yoshlarga ularning o‘z kasblarini to‘liq o‘rganishi uchun har qanday shart – sharoitlar yaratilmoqda. O‘zbekistonda ayniqsa san’at va madaniyatning o‘rni beqiyos.

Yoshlar qalbiga millatni sevish, milliy g‘ururga ega bo‘lish hissini singdirish barkamol shaxsni tarbiyalab voyaga yetkazishning muhim omillaridan biridir. Bu borada milliy musiqa madaniyati salmoqli o‘rin tutadi.

Sababi: - birinchidan, milliy musiqa namunalari turmushimizga chuqur singib ketgan. U keng yoyilgan qadriyatlar sirasiga kiradi.

- ikkinchidan, milliy musiqa o‘z ta’sir kuchiga, hissiy ta’sir doirasiga ega bo‘lgan eng samarali vositadir. Shuningdek madaniy yuksak qadriyatlarga egadir. O‘zbek xalqining madaniy-musiqiy boy meroslaridan, kuy qo‘shiqlaridan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Milliy musiqa yoshlar o‘rtasidagi samimiyatni, o‘zaro mehr-oqibatni, qadr-qimmatni o‘stirishga katta yordam beradi.

Yoshlarni tarbiyalashda jonli ijro alohida o‘rin tutadi. Hech kimga sir emaski, jonli ijro bevosita ijrochi bilan tinglovchi o‘rtasida muloqatni bog‘lab turadi.

Haqiqiy san’at tabiiyligi bilan ulug‘dir.

Shu o‘rinda televidenie orqali berib borilayotgan “Ohangrabo”, “Xonish” musiqa ko‘rsatuvlari bunga misol bo‘la oladi. Kuy - qo‘shiqlar o‘zining har xil ohanglari, o‘zgarishi bilan yoshlarga o‘z ta’sirini ko‘rsatib kelmoqda.

Yoshlarni vaqtincha rom etib olgan elektron cholg‘u asboblari inson ruhiyatiga aytarli darajada ijobiy ta’sir eta olmaydi, ba’zi bir ruhiy holatdan olib chiqa olmaydi. Har doim baland tovush tinglash hamda eshitish, xotiraga va eshitish a’zolariga bora-bora o‘zining salbiy ta’sirini ko‘rsatadi.

Milliy musiqa tinglasangiz, inson ruhiyatiga ijobiy ta’sir eta oladigan darajadagi ohanglar jilosi o‘ziga maftun etadi.

O‘quv muassasalarida musiqa o‘qituvchilari bugungi yoshlarga dars jarayonida milliy musiqamizni, darsdan tashqari vaqtda, milliy mumtoz, lirik qo‘shiqlarimizdan ko‘proq foydalanish va ustoz bastakorlar haqida ma’lumotlar berib borsalar maqsadga muvofiq bo‘lar edi. O‘zbek bastakorlari ijodidagi asarlar o‘ziga xos milliy mumtoz, xalq ijodi va zamonaviy san’atni mujassamlantirgan.

Xalqimizning ustoz san’atkorlari Yunus Rajabiy, Imomjon Ikromov, To‘xtasin Jalilov, Komiljon Jabborovlarni iste’dodli bastakor, mohir ijrochi, tashkilotchi, o‘zbek musiqa bilimdoni, murabbiy sifatida juda yaxshi taniydilar. Yu.Rajabiy asarlaridan “Shashmaqom” va ijrochilik faoliyati davomida bastalagan va musiqali dramalarining soni 600 dan ko‘proq. I.Ikromovning “Ona vatan madhi” va boshqalarini misol keltirish mumkin.

Shuni quvonch bilan ta’kidlashimiz joizki, hurmatli yurtboshimiz I.A.Karimovning “ Bolalar musiqa va san’at maktablarining moddiy - texnika bazasini mustahkamlash va ularning faoliyatini yanada yaxshilash bo‘yicha 2009-2014 yillarga mo‘jallangan davlat dasturi to‘g‘risida ”gi 2008- yil 8-iyuldagi qarori dastur mohiyati bilan mamlakatimizda boshlang‘ich musiqiy ta’lim tizimini tubdan takomillashtirishni ko‘zda tutadi.

Dasturning “Yoshlar yili”da qabul qilinganligi alohida ahamiyat kasb etadi. Uni o‘z vaqtida va to‘laqonli amalga oshirish mamlakatimiz yoshlari iste’dodi va qobiliyatini to‘liq ro‘yobga chiqarish, o‘sib kelayotgan yosh avlodning ma’naviy dunyosini boyitish va madaniyat darajasini oshirish borasida yana bir muhim qadam bo‘lishi shubhasizdir. XX-asr boshlarida O‘zbekiston uchun san’at va madaniyatning yuksalishida bir oz chekinish bo‘lgan bo‘lsa XXI-ga kelib san’at va madaniyat uchun barcha eshiklar ochildi, va yuksalishi uchun barcha choralar ko‘rilmoqda. O‘zbekiston yoshlari o‘zlarini barcha sohada ko‘rsata olishlari, yutuqlarga erishishlari mumkin bo‘lgan paytda san’at va madaniyatning rivojlanishiga turtki bo‘lishlari talab etiladi. Hozirda kichik maktab yoshdagi bolalardan boshlab katta yoshlargacha o‘z mahoratlarini sinash uchun “KAMALAK”, “FOND FORUM”, “NIHOL”, “ZULFIYA” (mukofotlari) ta’sis etilgan. O‘zbekiston yoshlari esa mana shu imkoniyatlardan unumli va samarali foydalanmoqdalar. Har yili yuzlab mukofotlar yoshlar qo‘liga topshiriladi, ularning mahorati va salohiyati uchun san’at va madaniyat yo‘lida mehnat bilan qo‘lga kiritgan yutuqlari uchun mahoratli yoshlarga yanada imkon yaratilmoqda. Har xil marafonlar tashkil etilishi yoshlar hayoti uchun yashashga, ularni to‘g‘ri yo‘ldan borayotganliklarini anglashga undaydi. O‘zbekiston san’atini jahon miqyosiga olib

chiqa boshlanganligi, madaniyatimiz, urf-odatlarimizning yuksalib borayotganligi hamma yoshlar uchun imkoniyat eshigini ochdi. Bizning urf-odatlarimizdek, madaniyatimizdek yuksalishni hech bir yurtda koʻrmaganmiz. Chunki xar yili oʻtkaziladigan milliy bayramlarimiz “Navroʻz” hamda “Mustaqillik” tantanalari ulkan shodiyonaga aylanadi. Bu bayramlarimizda milliylik sehri, urf-odatlarimizning oʻchogʻi, san’atimizning buyukligi madaniyatimizning boyligi namoyish etiladi. Shunday miqyosda oʻtkaziladigan bayramlarimizda:

- millat tanlamaslik;
- oʻn ikki viloyatning yuksak madaniyati;
- jajji bolajonlarning san’atga boʻlgan mehri;
- ayyomlarimizni ulugʻlanishi;
- qadriyatlarimizni milliyligi va koʻp qirraliyligi;
- mehmondoʻst xalqsevar xalq ekanligimiz toʻliq namoyon boʻladi.

Oʻz yurtining san’atini va madaniyatini hurmat qilmagan kishi, oʻzga yurtda gado boʻladi.

Oʻzbekiston san’at va madaniyati yoshlar kelajagida muhim oʻrin tutadi. Bizning milliy kuy -qoʻshiqlarimizni shunchalik oʻtkir va sehrli kuchi borki, biz oʻzga yurtlarga borib bemalol yurtimizni milliy kuy- qoʻshiqlarini namoyish eta olamiz va ularning hayratiga sazovor boʻla olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1.Omonov, X. (2020). O RAZVITII MUZЫKALNЫX TRADITSIY UZBEKISTANA I AZERBAYDJANA. *Arxiv Nauchnых Publikatsiy JSPI*, *1*(10), 1-2. izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/2808

2.Omonov, X. (2020). NEKOTORЫE STRANISЫ IZ JIZNI Yu.G. KON: PREDANNЫY DUShOY UZBEKSKOY MUZЫKE. *Arxiv Nauchnых Publikatsiy JSPI*, *1*(10), 1-3. izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/2809

3.Omonov, X. (2020). A look at the history of Uzbek music. *Arxiv Nauchnых Publikatsiy JSPI*, *1*(10), 1-7. izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/2811

4.Omonov, X. (2020). O‘zbek san’atida mumtoz musiqaning o‘rni. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(86). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7116
5.Omonov, X. (2020). Nauchnoe nasledie Isxaka Radjabova. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(86). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7127
6.Omonov, X. (2020). A look at the histore of Uzbek musik. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(86). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7107
7.Omonov, X. (2020). Vokal va zamonaviy musiqa. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(86). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7120
8.Omonov, X. (2020). Nauchnoe nasledie ota Djalola. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(86). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7112
9.Omonov, X. (2020). A Musiqa va qushiqning qudratli ta’sir kuchi: Musiqa va qushiqning qudratli ta’sir kuchi. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(90). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7086

10.Omonov, X. (2020). Musiqa va qo‘shiqning qudratli ta’sir kuchi. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(87). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7091

11.Omonov, X. (2020). Musiqiy talim jarayoni Keys Stady metodidan foydalanish afzalliklariga oid ayrim mulohuazalar: Musiqiy talim jarayoni Keys Stady metodidan foydalanish afzalliklariga oid ayrim mulohuazalar. *Arxiv Nauchnыx Publikatsiy JSPI*, *1*(87). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/7096
Xolbekov, M. (2021). YOSHLARNI HAYOTGA TAYYORLASHDA MUSIQANING O‘RNI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://history.jspi.uz/index.php/art/article/view/3170

Xolbekov, M. (2021). Ta’limda samaradorlikni oshirishda mavzuli konsertlarning o‘rni. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://history.jspi.uz/index.php/art/article/view/3158
Boychaeva N.A, Abilov M.N, & Xolbekov M.A. (2021). THE IMPORTANCE OF ARIAS AND DUETS IN PERFORMANCE IN MUSICAL DRAMA CREATED IN HISTORICAL PROCESSES. *Archive of Conferences*, *18*(1), 21-25. Retrieved from https://conferencepublication.com/index.php/aoc/article/view/988
Sayfiddinova, M., & Mingjigit, X. (2021). San’at olamidagi chamanzorlar. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(2). izvlecheno ot https://pshedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/3457 http://dx.doi.org/10.5958/2278-4853.2021.00754.0
Xolbekov, M., & Ismoilova, Z. (2021). Ilm va e’tiqod. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(2). izvlecheno ot https://art.jspi.uz/index.php/art/article/view/3514

Boychaeva N.A, Abilov M.N, & Xolbekov M.A. (2021). THE IMPORTANCE OF ARIAS AND DUETS IN PERFORMANCE IN MUSICAL DRAMA CREATED IN HISTORICAL PROCESSES. *Archive of Conferences*, *18*(1), 21-25. Retrieved from https://conferencepublication.com/index.php/aoc/article/view/988

1. Hasanova Navbahor Hamraqulovna. (2020). Bo'lajak o'qituvchilarning o'zbek mumtoz musiqasida kasbiy malakasini oshirish muammolari. *Xalqaro ilg'or fan va texnologiyalar jurnali* , *29* (08), 3489-34953495. Http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/25558

2. hasanova, navbahor. (2020). METHODS AND WAYS TO DEVELOP THE MUSICAL FEELINGS OF STUDENTS IN TTTE LESSONS OF MUSIC EUITURE. *Arxiv Nauchnых Publikatsiy JSPI*, *1*(42). izvlecheno ot https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/5579

3.Khasanova,Navbakhor (2020) "The role of music lessons in the formation of national and intercultural competence in students."Mental Enlightemment Scientific-Methodological Journal.Vol.2020 :Iss.2. Article 15.

:https://uzjournals.edu.uz/tziuj/vol2020/iss2/15

4. Hasanova, N. K. (2021). Possibilities of music education and upbringing in the formation of personal maturity. *ISJ Theoretical & Applied Science, 08 (100),*

http://s-o-i.org/1.1/TAS-08-100-79 Doi: https://dx.doi.org/10.15863/TAS.2021.08.100.79

5. N. Hasanova O'zbek milliy musiqa merosi taraqqiyotida xotin-qizlarningo'rni. Aktualnыy vыzыvi sovremennoy nauki IX xalqaro ilmiy konferensiya 26-27 yanvar 2017 yil.

Xolbekov, M. (2021). YOSHLARNI HAYOTGA TAYYORLASHDA MUSIQANING O'RNI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://history.jspi.uz/index.php/art/article/view/3170

Xolbekov, M. (2021). Ta'limda samaradorlikni oshirishda mavzuli konsertlarning o'rni. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://history.jspi.uz/index.php/art/article/view/3158

Boychaeva N.A, Abilov M.N, & Xolbekov M.A. (2021). THE IMPORTANCE OF ARIAS AND DUETS IN PERFORMANCE IN MUSICAL DRAMA CREATED IN HISTORICAL PROCESSES. *Archive of Conferences*, *18*(1), 21-25. Retrieved from https://conferencepublication.com/index.php/aoc/article/view/988

Sayfiddinova, M., & Mingjigit, X. (2021). San'at olamidagi chamanzorlar. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(2). izvlecheno ot https://pshedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/3457 http://dx.doi.org/10.5958/2278-4853.2021.00754.0

Xolbekov, M., & Ismoilova, Z. (2021). Ilm va e'tiqod. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(2). izvlecheno ot https://art.jspi.uz/index.php/art/article/view/3514

Hasanova, N. (2021). ADABIYOT- BARKAMOL AVLOD TARBIYASINING MUHIM OMILI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://history.jspi.uz/index.php/art/article/view/2931

Hasanova, N. (2021). BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDA ADABIYOTLARNING O'RNI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(2). izvlecheno ot https://fll.jspi.uz/index.php/art/article/view/1712

Hasanova, N. (2020). MUSIQA - MA'NAVIY OZUQA BERUVCHI MANBA. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(1). izvlecheno ot https://primedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/297
Muxamedziyanov, K. (2021). O VOKALNЫX PESNYaX KOMPOZITORA ANORA NAZAROVA . *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://science.jspi.uz/index.php/art/article/view/2919
Muxamedziyanov, K. (2021). OSOBENNOSTI I VЫRAZITELNЫE VOZMOJNOSTI DRAMATURGIChESKOY FUNKSII INSTRUMENTALNOGO ANSAMBLYa V KAMERNO VOKALNOM SIKLE NODIRA MAXAROVA «RUBAYaT» NA SLOVA ALIShERA NAVOI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(2). izvlecheno ot https://presedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/1662
Muxamedziyanov, K. (2021). MUSIQIY NAZARIY FANLARNI O'RGANISHDA BRAYL YOZUVLARI TIZIMI BILAN ISHLASH BO'YICHA TAVSIYALAR. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(2). izvlecheno ot https://science.jspi.uz/index.php/art/article/view/752
Muxamedziyanov, K. (2020). SEMANTIChESKAYa MODEL RAZVITIYa V VOKALNЫX PESNYaX KOMPOZITORA ANORA NAZAROVA . *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(1). izvlecheno ot https://ppmedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/296
Muminova, M. (2021). YOSHLARNI BADIIY-ESTETIK RIVOJLANISHIDA XALQ MUSIQASIING O'RNI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://primedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/2963
Muminova, M. (2020). MUSIQA SAN'ATI TALABA SHAXSINING BADIIY-ESTETIK VA MA'NAVIY KAMOLOTINI SHAKLLANTIRISH OMILI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(1). izvlecheno ot https://matinfo.jspi.uz/index.php/art/article/view/290
Xolmirzayev, O. (2021). YOSHLAR KAMOLOTI VA MUSIQA: YOSHLAR KAMOLOTI VA MUSIQA. *Maktabgacha ta'lim jurnali*, *3*(3). Retrieved from https://fll.jspi.uz/index.php/presedu/article/view/2103

Xolmirzayev, O. (2021). O'ZBEK XALQ CHOLG'U SAN'ATI TARIXI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://ruslit.jspi.uz/index.php/art/article/view/2968

Boboqulov, Q. (2021). JAMIYAT VA INSON MA'NAVIYATI TAKOMILIDA MILLIY MUSIQA SAN'ATINING O'RNI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://journal.jspi.uz/index.php/art/article/view/3169
Omonov, X. (2021). MAKTAB MUSIQA MADANIYATI O'QITUVCHISINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYANI QO'LLASHDA KOMPYUTER IMKONIYATLARI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://presedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/2956
Omonov, X. (2021). MUSIQA FANLARINI O'QITIShNING IJTIMOIY GUMANITAR FANLAR BILAN BOG'LIQ HOLDA OLIB BORILIShI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(2). izvlecheno ot https://fll.jspi.uz/index.php/art/article/view/749
Omonov, X. (2020). LUDVIG VAN BETHOVEN 8 PATETIK SONATADA - FORTEPIANO SONATASIGA BIR NAZAR. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(1). izvlecheno ot https://presedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/305
Karimov, S. (2021). MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA FANLARARO INTEGRATSIYA LASHUV YO'LLARI VA MEXANIZMLARI MAZMUNI VA MOHIYATI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *2*(1). izvlecheno ot https://phys-tech.jspi.uz/index.php/art/article/view/2979

Karimov, S. (2021). MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA FANLARARO INTEGRATSIYALASHUVNI TASHKIL ETISHNING ILMIY-USLUBIY SHART-SHAROITLARI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(2). izvlecheno ot https://phys-tech.jspi.uz/index.php/art/article/view/1763

Karimov, S. (2021). UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA MUSIQA DARSLARINI JISMONIY HARAKATLAR UYG'UNLIGIDA TASHKIL ETISHNING O'ZIGA XOS USLUBLARI. *Jurnal muzыki i iskusstva*, *1*(2). izvlecheno ot https://ppmedu.jspi.uz/index.php/art/article/view/764

Khasanova, Navbakhor (2020) "THE ROLE OF MUSIC LESSONS IN THE FORMATION OF NATIONAL AND INTERCULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS," *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*: Vol. 2020 : Iss. 2 , Article 15. Available at: https://uzjournals.edu.uz/tziuj/vol2020/iss2/15